

Criza politică din România produsă de erorile CCR privind alegerile prezidențiale

[The political crisis in Romania caused by the CCR's errors regarding the presidential elections]

Cristi DANILEȚ

Abstract: *In the autumn of 2024, the elections for the Presidency of Romania took place. Several decisions have been adopted by the Constitutional Court of Romania (CCR) decisions that I consider erroneous, leading to an unprecedented situation in Romania: the rerun of the elections. Although CCR decisions are binding and not subject to revision, this article highlights the informal and inconsistent manner in which these decisions were adopted and justified. Anyway, these decisions became case law and should be followed in the future. In essence, Romania has entered a political crisis with the substantial contribution of the Constitutional Court – an institution that should have ensured constitutional balance in the country.*

Keywords: *presidential elections, Constitutional Court, judicial error, political crisis.*

Introducere

Președintele României este ales pe un mandat de 5 ani, conform art. 83 alin. (1) din Constituția României. Klaus Iohannis a deșus jurământul de președinte, după re alegerea pentru al doilea mandat, pe 21 decembrie 2019. Prin urmare, mandatul acestuia ar fi trebuit să se încheie pe data 21 decembrie 2024.

Alegerea președintelui se face potrivit Legii nr. 370/2004¹. Prin H.G. nr. 756/2024 s-a stabilit ziua de duminică, 24 noiembrie 2024, ca dată a alegerilor pentru Președintele României din anul 2024. Este vorba de primul tur de scrutin. Potrivit legii, art. 54, al doilea tur de scrutin avea să aibă loc la două săptămâni după. Pro-

gramului calendaristic pentru realizarea acțiunilor necesare pentru alegerea Președintelui României în anul 2024 a fost aprobat prin HG nr. 1.061/2024.

Conform art. 11 alin. (1), art. 37 și art. 38 din Legea nr. 47/1992², CCR soluționează contestațiile cu privire la candidaturi, împiedicarea campaniei electorale, veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului.

Prima hotărâre eronată a CCR:

1. CCR a adoptat hotărârea nr. 2 din 5 octombrie 2024 prin care a stabilit că D.Ș. nu poate candida la alegerile prezidențiale³.

2. CCR a analizat contestația unei cetățene cu privire la candidatura unei persoane la funcția supremă, fără înștiințarea celor două persoane, dar la procedură a participat un procuror care a solicitat respingerea contestației. Consider că, procedând astfel și pentru că nu există cale de atac împotriva unei atare hotărâri, CCR a încălcat dreptul la un proces echitabil care presupune înștiințarea părților despre procedură și acordarea posibilității de a se apăra, așa cum impune CEDO la pct. 144-145 din hotărârea Kovesi c. României din anul 2020⁴.

3. Hotărârea cuprinde două părți: una în care justifică de ce anume CCR poate bloca candidatura unei persoane, în general; o alta în care arată de ce a oprit cursa candidatei în cauză.

4. În prima parte (pct. 25-57), CCR arată că:

4.1. Președintele României trebuie să respecte Constituția și valorile înscrise în aceasta. După mine este corect, dar fără relevanță în cazul candidatei;

4.2. La instalarea în funcție, Președintele României depune jurământ, iar acesta se aplică și pentru trecut. Cu alte cuvinte, Curtea ne spune că nu poți jura că de azi respecti Constituția și până atunci să nu o fi făcut (pct. 42-45). Aici nu sunt de acord cu CCR, căci o astfel de condiție impusă pentru candidați sau pentru necandidați nu este prevăzută nicăieri în Constituție.

4.3. Candidatul la Președinție este obligat să apere democrația (pct. 47). Nici aici nu sunt de acord cu CCR, căci, oricât am iubi democrația, nu se

prevede în nicio lege că cetățenii au *obligația* de a o apăra, ci rămâne doar la nivel de *îndatorire* asumată la nivel personal.

4.4. Condițiile de a respecta Constituția și de a apăra democrația pentru candidați sunt previzibile (pct. 50). Nu este adevărat, dovadă fiind chiar faptul că până la pronunțarea soluției de către CCR în acest caz nimeni nu știa că trebuie să aibă un trecut nepătat în a nu critica instituții ale statului sau măsuri luate de acestea și că numai în aceste condiții ar putea să candideze. În plus, nici măcar CCR nu spune care este durata în timp pentru care se verifică în trecutul cuiva îndeplinirea acestei condiții.

4.5. CCR are dreptul să verifice direct acțiunile sau inacțiunile candidatului care ar încălca Constituția (pct. 54). Aici este corect, dar asta presupune îndeplinirea condițiilor unui proces echitabil, prevăzută de art. 21 alin. (3) din Constituție, adică persoanele reclamate la CCR într-o astfel de procedură trebuie să aibă posibilitatea să se apere, pentru a confirma sau a nega cele ce li se impută.

5. În a doua parte (pct. 25-57), CCR arată că:

5.1. Va verifica conduita și declarațiile politice ale candidatei (pct. 58). Acest lucru este firesc, astfel că este de așteptat că în paragrafele următoare să vedem care sunt faptele afirmate, cele verificate și cele dovedite.

5.2. Este de notorietate că această candidată îndeamnă constant la schimbarea fundamentelor democratice ale statului și la încălcarea ordinii constituționale (pct. 60). Consider că

o astfel de afirmație nu are ce căuta într-o hotărâre dată de un organ constituțional, ci trebuie indicat exact data, fapta, locul, împrejurările comiterii. Până și infractorii se reabilitează, de unde să știm că nu sunt avute în vedere fapte ale DȘ comise acum mai mulți ani?! Apoi, notorietatea de care vorbește Curtea poate este doar pentru cei ce urmăresc conturile de socializare ale candidatei sau anumite televiziuni ce o promovează. Oricum, acele fapte trebuie arătate pentru a fi individualizate. Că este așa, o spune tot CEDO la pct. 189 din cauza Kovesi c. României, care cere „probe specifice” din care să rezulte încălcarea legii.

5.3. Candidata a avut declarații publice, luări de poziții, a exprimat convingeri în contradicție cu valorile constituționale, a participat la anumite evenimente publice, pune la îndoială obligația de a respecta Constituția, vrea înlăturarea statului din UE și NATO (pct. 61). Din nou, nu ni se indică ce fapte sunt acestea, când au avut ele loc, în ce context, cum se probează. Cred că ar fi de interes să știm, de exemplu, de ce participarea la un anumit eveniment care este și public este echivalent cu a dori ieșirea României dintr-o structură internațională, pe lângă faptul că nu văd de ce într-o țară democrată nu ai putea spune că vrei ca România să facă parte sau să nu facă parte dintr-o anumită organizație.

6. În concluzie, hotărârea CCR este neconstituțională, la baza ei stând un arbitrar profund și vizibil, adică exact ceea ce însăși CCR spune că

este incompatibil cu democrația, pentru că:

- creează obligații pentru cetățeni pe care Constituția nu le prevede;
- extinde cerințele pentru Președintele României la candidații pentru această funcție;
- îi impută candidatei ceva ce toată lumea știe, dar nu este indicat nicăieri.

7. Cheia întregii hotărâri a CCR stă în cele scrise la pct. 60-62, dar acolo nu este descrisă juridic nici măcar o singură faptă imputabilă candidatei D.Ș. Consecințele sunt două și extrem de serioase:

- orice conduită a cuiva din prezent sau din trecutul îndepărtat, cunoscută doar de către membrii CCR, poate constitui temei pentru blocarea acelei persoane în a candida la funcția supremă în stat, fără a se prezenta motivele persoanei implicate;
- un partid condus de persoana care are o astfel de conduită trebuie desființat în conformitate cu art. 45 din Legea nr. 14/2003⁵ pentru încălcarea art. 40 alin. (2) din Constituție, la cererea procurorului.

A doua hotărâre eronată a CCR:

1. După primul tur de scrutin care a avut loc pe 24 noiembrie, s-au depus două contestații. Una este respinsă ca tardivă, prin hotărârea nr. 29 din 28 noiembrie⁶. Cea de a doua a fost depusă de candidatul C.T, care s-a clasat pe poziția a 9-a, prin care invocă nereguli comise la trei secții de votare unde buletinele de vot pe care

fusese votat un candidat retras din cursă ar fi fost socotite ca fiind valabile pentru candidata E.L.

2. După mine, CCR ar fi trebuit să respingă contestația acestui candidat ca lipsită de interes, căci nu urmărea o recalculare a voturilor care îl priveau și nici nu aducea dovezi că s-au produs fraude care ar fi afectat ordinea primilor doi candidați. De altfel, este de menționat că niciunul dintre cei doi candidați ieșiți pe primele două locuri – C.G. și E.L. – nu au contestat rezultatul. Nici măcar candidatul de pe locul trei, MC, care la numărarea parțială era, la un moment dat, în fața candidatei E.L. – nu a contestat alegerile.

3. Din oficiu și fără niciun indiciu de nereguli și în alte secții, CCR decide la data de 28 noiembrie ca în termen de 24 de ore să aibă loc reverificarea și renumărarea tuturor buletinelor de vot cuprinzând voturile valabil exprimate și cele nule⁷. Pentru a-și justifica această solicitare, Curtea a invocat dispozițiile art. 76 din Legea nr. 47/1992: „Autoritățile publice, instituțiile, regiile autonome, societățile comerciale și orice alte organizații sunt obligate să comunice informațiile, documentele și actele pe care le dețin, cerute de Curtea Constituțională pentru realizarea atribuțiilor sale”. Consider că această dispoziție putea fi aplicată numai pentru renumărarea în cazul celor trei secții de votare invocate în contestație, nefiind un argument pentru solicitarea adresată celorlalte secții.

4. Văzând că este nevoie de timp pentru renumărare în toate secțiile de

votare, inclusiv din străinătate, pe 29 noiembrie CCR stabilește că se va pronunța în data de 2 decembrie⁸.

5. Prin hotărârea nr. 30 din data de 2 decembrie s-a respins ca neîntemeiată cererea de anulare a alegerilor⁹. Din motivarea soluției aflăm că în cele trei secții de votare contestate inițial nu au fost găsite cazuri de voturi „transferate” de la un candidat la altui (par. 28), că nu s-a putut realiza renumărarea voturilor în 4 secții de votare din țară și în 789 secții de votare din străinătate (par. 25), respectiv că acea contestația viza numai situația din țară, astfel încât Curtea și-a format convingerea că votul a fost corect (par. 29). Motivarea este contradictorie: după ce cu câteva paragrafe mai sus CCR susține că e nevoie de renumărarea voturilor din toate secțiile „pentru înlăturarea oricăror îndoieli cu privire la corectitudinea alegerilor antereferte și pentru a se asigura caracterul efectiv și obiectiv al examinării corectitudinii alegerilor de către Curtea Constituțională din moment ce caracterul corect al alegerilor este o expresie a suveranității și un principiu fundamental al statului român care stă la baza stabilirii rezultatului alegerilor pentru funcția de Președinte al României” (par. 21), acum ne spune că nu contează rezultatul voturilor din Diaspora.

A treia hotărâre eronată a CCR:

1. Prin hotărârea nr. 31 din 2 decembrie 2024 s-a confirmat și validat rezultatul alegerilor pentru funcția de Președinte al României, în cadrul pri-

mului tur de scrutin și s-a dispus organizarea celui de-al doilea tur de scrutin pentru alegerea Președintelui României în ziua de duminică, 8 decembrie 2024, la care participă domnul C.G. și doamna E.L., în această ordine¹⁰.

2. Din motivare rezultă că două contestații au fost respinse și niciun candidat nu a întrunit majoritatea voturilor din primul tur.

3. Consider soluția ca fiind eronată. Astfel, la data de 28 noiembrie 2024 s-a reunit CSAT și, la finalul ședinței, a fost emis un comunicat de presă prin care a anunțat că „a constatat existența unor atacuri cibernetice cu scopul de a influența corectitudinea procesului electoral”, care au constat în „tratamentul preferențial” al unui candidat în timpul campaniei electorale. Pe cale de consecință, CSAT „a solicitat autorităților cu atribuții în domeniul securității naționale, celor cu atribuții în buna desfășurare a procesului electoral, precum și organelor de urmărire penală să întreprindă de urgență demersurile necesare, conform competențelor lor legale, pentru clarificarea aspectelor prezentate în ședința CSAT”. Or, dacă un organism al statului cu atribuții în domeniul siguranței naționale arătase că au fost nereguli, CCR ar fi trebuit să ceară lămuriri, documente și chiar probe. Dacă o contestație privind trei secții de votare a convins Curtea să ceară renumărarea în toate secțiile de votare, cu atât mai mult informațiile apărute în spațiul public de la instituțiile îndrituite ar fi trebuit să

determine cel puțin o amânare a deciziei.

A patra hotărâre eronată a CCR:

1. Prin Hotărârea nr. 32 din 6 decembrie 2024 CCR a anulat întregul proces electoral cu privire la alegerea Președintelui României și a dispus să se reia în integralitate procesul electoral pentru alegerea Președintelui României. CCR a mai decis că procesul electoral ar trebui reluat în întregime, iar președintele în exercițiu ar trebui să exercite mandatul până la depunerea jurământului președintelui nou ales¹¹.

2. Din motivarea soluției aflăm că temeiul acestei decizii l-au constituit informațiile de la serviciile de informații care au evidențiat manipularea alegătorilor și denaturarea egalității de șanse pentru concurenții electorali, prin utilizarea netransparentă a tehnologiilor digitale și a inteligenței artificiale în campania electorală, cu încălcarea legislației electorale, precum și prin finanțarea campaniei electorale din surse nedeclarate, inclusiv online.

3. Cu privire la reluarea alegerilor, sunt mai multe aspecte profund criticabile:

3.1. În primul rând, hotărârea s-a pronunțat la câteva ore după ce începuse exprimarea votului în străinătate, perturbându-se un proces democratic în derulare.

3.2. CCR s-a sesizat din oficiu. Or, nu există nicio dispoziție constituțională sau legală care să îi permită acest lucru. Asta, cu atât mai mult cu cât pe data de 2 decembrie validase deja re-

zultatele obținute în primul tur de scrutin. Practic, CCR și-a revizuit propria decizie în baza documentelor primite de la CSAT, deși nimeni nu a sesizat-o în acest sens.

3.3. Anularea alegerilor trebuie să aibă loc în situații cu totul excepționale. Or, decizia CCR nu indică ce stat a interveni în alegeri, în ce a constatat aceste intervenții, ce candidat a fost favorizat, nu explică de ce neregulile sesizate în cursul campaniei electorale ar fi avut ca rezultat deturnarea rezultatului votului exprimat individual, în cabina de vot.

3.4. Procedura de anulare trebuia să respecte cerințele procesului echitabil. Or, în cazul de față, au fost înlăturați din cursă doi candidați validați inițial, fără a fi chemați în fața CCR și fără a li se da posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere privind pierderea dreptului fiecăruia, aspect pe care Curtea îl cunoștea de când a procedat în același fel în cazul Kovesi¹².

3.5. CCR s-a bazat în soluția sa pe documentele provenind de la serviciile de informații, desecretizate între timp. Motivarea doar trimite la modul general la aceste documente, fără a explica în concret cine și ce nereguli a constatat, în ce modalitate s-au produs, când și de către cine. Ne amintim că, în urmă cu câțiva ani, CCR motiva că informațiile de la servicii nu sunt dovezi și nu pot fi folosite în procesele penale¹³. Acum însă au fost considerate perfect valabile.

Chiar și așa, aceste informații sunt contradictorii. Astfel, într-un comunicat de presă al Serviciului de Teleco-

municații Speciale din 28 noiembrie 2024 se arată că „în perioada premergătoare alegerilor și pe timpul desfășurării acestora, atacurile cibernetice au înregistrat o creștere numerică și a complexității”, dar a precizat că toate „au fost blocate la nivelul echipamentelor de securitate”. Totodată, STS a precizat că „nu există suspiciuni sau indicii referitoare la aceste atacuri cibernetice care să fi avut ca efect modificarea sau alterarea datelor din infrastructura IT C suport pentru alegerile din 24 noiembrie 2024, nefiind influențată corectitudinea procesului electoral”. STS a reiterat faptul că „rezultatele oficiale ale alegerilor sunt cele consemnate pe hârtie”.

3.6. Anularea ar trebui să intervină numai atunci când este singurul remediu pentru îndreptarea neregulilor. Dată fiind semnificația asupra democrației, cu privire la ignorarea de către un organism politico-juridic a voturilor alegătorilor exprimat într-o procedură inițial validată, trebuiau căutate soluții alternative. După mine, dacă într-adevăr au fost furnizate dovezi cu privire la trișarea în cursă comisă de către un candidat, atunci ar fi trebuit ca acesta să fie înlăturat și să urce în locul său următorul clasat, cel de pe locul trei în urma organizării turului de scrutin.

3.7. Neregulile comise în timpul alegerilor trebuie să fi fost foarte grave dacă s-a impus anularea și anume să se fi afectat direct rezultatul votului. De exemplu, s-au mituit în masă membrii din birourile electorale, au fost înlocuite procesele-verbale ce constatau rezultatul voturilor expri-

mate, au fost intervenții în sistemul electronic și au fost falsificate date¹⁴. Or, CCR motivează doar că au fost nereguli ce s-au petrecut în timpul *campaniei electorale*, neexplicând cum anume acest lucru (promisiuni fantastice, popularizarea intensă a unui candidat etc) conduce la afectarea rezultatului votului.

4. Cu privire la rămânerea în funcție a Președintelui actual sunt și aici aspecte criticabile. Curtea a invocat faptul că se aplică dispozițiile art. 83 alin. (2) din Constituție, potrivit căruia Președintele României în funcție „exercită mandatul până la depunerea jurământului de Președintele nou-ales”. Se invocă o normă procedurală pentru a ignora o normă substanțială, și anume cea din alin. (1) care prevede că durata mandatului este de 5 ani și că acesta poate fi prelungit, numai prin lege, potrivit alin. (3), doar în caz de calamitate sau de război declarate prin lege.

Mă întreb: dacă și următoarele alegeri vor fi invalidate, atunci ar trebui să rămâne același președinte, cu mult peste durata de 5 ani?¹⁵ Întrebarea nu mai are nevoie de răspuns, căci pe data de 12 febr. 2025, Președintele României, aflat într-un mandat prelungit constituțional, și-a dat demisia.

Note

¹ Legea nr. 370 din 20 septembrie 2004 pentru alegerea Președintelui României, publicată în Monitorul Oficial nr. 650 din 12 septembrie 2011, cu modificările și completările ulterioare.

Concluzii

Curtea Constituțională a greșit în momentul în care a invalidat unul dintre candidați. Voturile de care a fost lipsit acest candidat s-au alocat unui alt candidat care l-au propulsat pe primul loc în primul tur de scrutin. Fiind considerat „extremist”, părerea mea este că s-au căutat soluții la limita legii pentru înlăturarea lui din cursă. Prețul plătit este uriaș: din punct de vedere legal, s-a deschis o jurisprudență prin care orice candidat poate fi înlăturat din cursă încă de la momentul înregistrării candidaturii pe motiv că încalcă limitele libertății de exprimare, respectiv orice alegeri pot fi anulate doar în baza unor documente provenind de la serviciile de informații. Din punct de vedere politic, țara a intrat într-o criză care afectează major credibilitatea instituțiilor statului, începând cu CCR. Și saga nu s-a terminat: în prima jumătate a acestui an se desfășoară o nouă rundă de alegeri prezidențiale, iar dacă s-ar respecta jurisprudența de care am vorbit, atunci cel puțin un candidat va trebui înlăturat pentru declarații extremiste și chiar belicoase.

² Legea nr. 47 din 18 mai 1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial nr. 807 din 3 decembrie 2010, cu modificările și completările ulterioare.

³ Hotărârea nr. 2 din 5 octombrie 2024 privind contestarea înregistrării candidaturii doamnei Diana Iovanovici-

- Șoșoacă la alegerile pentru Președintele României din anul 2024, publicată în Monitorul Oficial nr. 1003 din 8 octombrie 2024.
- ⁴ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cererea nr. 3594/19, hotărârea din 5 mai 2020, la hudoc.echr.coe.int.
- ⁵ Legea nr. 14 din 9 ianuarie 2003 a partidelor politice, republicată în Monitorul Oficial nr. 408 din 10 iunie 2015.
- ⁶ Hotărârea nr. 29 din 28 noiembrie 2024 privind cererea de anulare a alegerilor pentru funcția de Președinte al României din data de 24 noiembrie 2024, formulată de domnul Sebastian-Constantin Popescu publicată în Monitorul Oficial nr. 1259 din 13 decembrie 2024.
- ⁷ Potrivit comunicatului de presă din acea zi, postat pe www.ccr.ro.
- ⁸ *Idem*.
- ⁹ Hotărârea nr. 30 din 2 decembrie 2024 privind cererea de anulare a alegerilor pentru funcția de Președinte al României din data de 24 noiembrie 2024, formulată de domnul Cristian-Vasile Terheș, publicată în Monitorul Oficial nr. 1263 din 16 decembrie 2024.
- ¹⁰ Hotărârea nr. 31 din 2 decembrie 2024 privind rezultatul alegerilor pentru funcția de Președinte al României în cadrul primului tur de scrutin din 24 noiembrie 2024, publicată în Monitorul Oficial nr. 1214 din 3 decembrie 2024.
- ¹¹ Hotărârea nr. 32 din 6 decembrie 2024 privind anularea procesului electoral cu privire la alegerea Președintelui României din anul 2024, publicată în Monitorul Oficial nr. 1231 din 6 decembrie 2024.
- ¹² A se vedea paragrafele 154-157 din Hotărârea Kovesi, mai sus citată.
- ¹³ În perioada 2018-2023 CCR a emis mai multe decizii de neconstituționalitate a unor dispoziții din Codul de procedură penală folosite de procurori pentru a solicita suportul tehnic al serviciilor de informații în obținerea unor probe.
- ¹⁴ Alte exemple de nereguli care duc la anularea alegerilor: nerespectarea cerințelor privind prezența la vot; erori în înregistrarea alegătorilor sau în nominalizarea candidaților; încălcări ale reglementărilor privind campania electorală (inclusiv reglementări privind finanțarea campaniei); încălcări ale legislației aplicabile procesului de votare; încălcări ale numărării sau raportării; încălcări ale alocării mandatelor. Pot duce la anularea alegerilor intervenția unor state sau entități străine. A se vedea *Raportul Comisiei de la Veneția cu privire la anularea de către curțile constituționale a rezultatului alegerilor*, adoptat sub nr. CDL-PI(2025) 001 la data de 27 ianuarie 2025, disponibil la www.venice.coe.int.
- ¹⁵ După știința mea, sunt cinci persoane în istoria României postdecembriste care au stat în funcție dincolo de termenul legal prevăzut în Constituția adoptată în anul 1991: Tudorel Toader ca membru CCR: mandatul de 9 ani a devenit 9 ani și 9 luni; Petre Lăzăroiu ca membru CCR: mandatul de 9 ani a devenit 11 ani; Renate Weber ca Avocatul Poporului: mandatul de 5 ani a devenit 5 ani și 8 luni și încă este în derulare; Bogdan Mateescu, președinte al CSM: mandatul de un an a devenit un an și 5 luni; Iohannis la președinția României: mandatul de 5 ani a devenit 5 ani și 2 luni.

Bibliografie

CONSTANTIN, Valentin, „Constituția non-suveranistă și contextul ei suveranist”, 9 ianuarie 2025, <https://www.juridice.ro>, accesat pe 11 februarie 2025.

PERJU, Vlad, „Analiza constituțională a Hotărârii CCR 32/2024 de anulare a

alegerilor prezidențiale”, *Juridice.ro*, 7 dec. 2024, <https://www.contributors.ro>, accesat pe 11 februarie 2025.

IANCU, Bogdan, „Judecătorii CCR nu sunt principalii responsabili”, interviu în *Adevărul*, 9 dec. 2024, <https://adevarul.ro>, accesat pe 11 februarie 2025.